

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

HERTHA

TIDSKRIFT FÖR DEN SVENSKA
KVINNORÖRELSEN
UTGIVEN AV FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDET
❖ REDAKTÖR: ELLEN KLEMAN ❖

DAMER!

Nu inkommet **nyheter** i skotska, randiga och enfärgade

Blustyger

i alla prislägen fr. .... 0.45 pr mtr

Ett parti randigt och enfärgat

Siden

till blusar bortslumpas.

Kjoltyger,

60 cm. br., i grått och blått från 0 88 pr mtr.

Cheviot. Sammet.

Stuvar.

Trådgardiner	fr. kr	0 23
Strandkoftor	” ”	3.50
Underkjolar, satin	” ”	2.65
Reformliv	” ”	1.30
Snörliv	” ”	2 35
Korsettskyddare, trikå	” ”	0.75
Tröjor Lahmans	” ”	0.80
Kalsonger, trikå	” ”	1.25
Linnen	” ”	1.05
Strumor och Vantar. Sybehör m. m.		

SVENSKA VARUHUSET

1 tr., 54 Drottninggatan 54, 1 tr.
37 Stora Nygatan 37

Ledig annonsplats!

FRISKA SÅR

En blandning av 3 å 4 delar vatten med 1 del Salubrin är till omslag å friska sår — se bruksanvisningen! — tillräckligt stark, för att hindra uppkomsten av infektion.

Har genom vanvård af sår uppkommit utbredd inflammation eller feber, bör omedelbart intagas $\frac{1}{2}$ tesked ättiketer eller i brist därpå 2 teskedar Salubrin i ett dricksglas vatten och läkare skyndsammast anlitas. Se bruksanvisningen!

I de bästa hem

står numera dagligen

SVEA VÄXT = MARGARIN på bordet.

I de flesta fall är husfadern okunnig om detta förhållande, ett faktum som på ett talande sätt bevisar, huru fullständigt detta märke lyckats förvärfva natursmörets smak och arom. Sparar 50 procent.

Ledig annonsplats!

HERTHA

ÅRGÅNG III

15 MAJ 1916

HÄFTE 10

Husmodersutbildning.

II.

Socialstyrelsens i föregående artikel omnämnda förslag utgår från att det här är fråga om en utbildning av annan art än den som ges i barnskolan. Det betonas alltigenom, att det nu gäller yrkesutbildning och att denna utbildning bygger vidare på de kunskaper, som meddelats i folkskola och fortsättningsskola. Inträdesåldern till de av socialstyrelsen föreslagna yrkeshusmodersskolorna har därför satts till fyllda 16 år eller den ålder, med vilken enligt folkundervisningskommitténs förslag den obligatoriska fortsättningsskolan upphör. Genomgången fortsättningsskola eller därmed likställd utbildning förutsättes också längre fram kunna sättas som inträdesfordran. Undervisningen tänkes i likhet med lanthushållskurserna omfatta det husmoderliga arbetet i sin helhet, d. v. s. icke blott matlagning och vad därtill hörer utan även sömnad av olika slag, barnavård och alla slag av hemsysslor, hälso- och sjukvård.

Undervisningsplanen, som fullständigt överensstämmer med den av Svenska Skolkökslärarinnornas förening och Fackskolan i Uppsala i deras resp. för-

slag framlagda, upptager följande ämnen:

I. Praktisk undervisning:

a. matlagning, bakning, tillvaratagande av slakt i den utsträckning det låter sig göra;

b. konservering av såväl animaliska som vegetabiliska födoämnen;

c. tvätt och städning samt övriga rengöringsarbeten;

d. sömnad av linne och barnkläder och om möjligt något klädsöm;

e. barnavård.

II. Teoretisk undervisning:

a. närings- och födoämneslära;

b. enkel bokföring och beräkning av hushållsutgifter lämpade efter olika inkomstbelopp;

c. hälso- och sjukvård (med demonstrationer och övningar);

d. spädbarnsvård och barnuppfostran;

e. medborgarkunskap.

För att kunna göra denna undervisning verkligt omfattande och effektiv, har kursens längd satts till ett år. Socialstyrelsen har tänkt sig att statsanslag

borde kunna utgå med olika belopp till skolor, som ha högre och lägre elevavgifter, samt till skolor med och utan barnavård. Undervisningstiden kan också avkortas till åtta månader för elever med högre förkunskaper, och möjlighet till sänkning av inträdesåldern är förutsatt. Förslaget är lagt så, att stora möjligheter till individuell utveckling för skolorna finnas, och det betonas, att man här måste pröva sig fram till de lämpligaste formerna.

För att underlätta genomgåendet av dessa skolor för obemedlade och mindre bemedlade har man tänkt sig att skolor med högre statsanslag skola mottaga ett stort antal frielever samt att elev skall för sitt uppehälle under skoltiden kunna erhålla stipendier från staten, eventuellt från kommun och landsting.

Kostnaderna för en sådan skola med 16 à 20 elever ha av socialstyrelsen beräknats till c:a 6,000 kr. per årskurs. Skolor med övervägande frielever och 11 månaders effektiv undervisning skulle enligt förslaget kunna erhålla högst 3,700 kr. per kurs, förutsatt att samma belopp erhålles från orten. Skolor med betalande elever, där elevavgifterna ej överstiga visst belopp (i förslaget 200 kr. per kurs) och med 8 månaders effektiv undervisning, skulle kunna erhålla högst 1,400 kr., som dock ej göras beroende av anslag från orten.

Då en så pass omfattande undervisning som fordras för en allsidig husmodersutbildning ställer stora krav såväl på lokaler som på lärarkrafter i förhållande till elevantalet, så har Socialstyrelsen tänkt sig, att de blivande skolorna borde utnyttjas dels till på längre

tid utsträckta afton- eller endagskurser för dem, som ej ha råd och möjlighet att under sin utbildningstid avstå från förvärvsarbete, dels till fortsättnings- och specialkurser för dem, som vilja gå vidare i någon särskild gren av husmodersutbildningen.

Detta förslag är, som förut nämnts, byggt på en sammanfattning av de krav, som framställts i förutnämnda skrivelser från Svenska Skolkökslärarinnornas förening och styrelsen för Uppsala Fackskola.

Socialstyrelsen har däremot ej ansett sig kunna nu upptaga Moderata Kvinneförbundets förslag om obligatoriska hemvårdskurser, dels på grund av de mycket stora ekonomiska svårigheter, som genomförandet av en dylik obligatorisk undervisning f. n. skulle medföra, dels därför att detta förslag egentligen på det närmaste sammanhänger med det under utredning varande förslaget om obligatorisk fortsättningsskola och därför lämpligen bör ses i samband med denna fråga.

Socialstyrelsen framhåller emellertid det tilltalande uti "att en utbildning av ifrågavarande slag skulle utgöra ett led i den medborgerliga utbildning, som staten har rätt att fordra och därför erbjudes kostnadsfritt," men förordar ett ökande av möjligheterna till frivillig utbildning för att på den vägen komma sakens lösning närmare.

För min del anser jag, att det f. n. är av genomgripande betydelse att man söker bibringa den stora allmänheten känslan av utbildningens värde och betydelse på detta område. Det är av vikt att i samma stund som kravet på yrkes-

utbildning inom olika yrkesgrenar framträder man ser till, att det husmoderliga arbetet ställes inom ramen av sådant arbete, som fordrar verklig utbildning av sina utövare. Yrkesskolorna komma att fordra ett- till flerårig utbildning av eleverna. Skulle man samtidigt komma fram med en av staten sanktionerad husmodersutbildning på några månader, så är jag rädd för att alla med husligt arbete förenade yrken alltjämt skulle betraktas såsom hörande till de "olärda" och därför till de av både utövare och allmänheten mindre ansedda.

Har man en gång fått fram yrkes-husmodersskolor, som ställa detta arbete i jämbredd med annat yrkeslärnt arbete och som bereda sina utövare möjlighet till ett ansett och väl avlönat förvärvsarbete, på samma gång som det gör dem till skickliga husmödrar i eget hem, när den dagen kommer, så tror jag man bereder den bästa vägen för känslan av behovet av utbildning för alla husmödrar, gifta och ogifta.

Kvinnans dubbelställning av självförsörjande medborgare och blivande husmor gör det också till en national-ekonomiskt viktig sak, att staten bereder henne möjligheter att — därest hennes intresse och anlag ligga däråt — kunna utbilda sig till ett förvärvsarbete, som hon kan utnyttja även som husmor och mor. Yrkesskolan av den typ, som Socialstyrelsen föreslår, ger en så omfattande utbildning, att den med längre eller kortare påbyggnad öppnar en mångfald av dylika yrkesgrenar.

Det är naturligt, att man hittills från kvinnohåll varit mest intresserad av att öppna så många nya banor som möj-

ligt för kvinnorna, även inom andra områden än dem, som av ålder och vana fått namn av "kvinnoyrken", ty kvinnornas anlag gå naturligtvis lika litet som männens alla i en riktning. Men det är också av vikt, att kvinnorna nu börja använda sitt inflytande för att söka höja och förbättra förhållandena även inom dessa s. k. "kvinnoyrken", ifall dessa ej skola stanna kvar på ett ekonomiskt och socialt lägre plan, som kommer att rekrytera sina utövare endast från undermåliga individer, trots att många verkligt dugande och begåvade kvinnor just i dessa yrken skulle finna den bästa användningen för sina krafter.

En målmedveten strävan att få fram goda yrkesskolor inom alla grenar av husmoderligt arbete synes mig därför vara något som kvinnor inom alla partier kunna ena sig om. Det torde ej dröja länge innan frågan om sömnadsyrkesskolor komma på dagordningen i och med att yrkesskoleförslaget framlägges och den andra grenen av de speciellt kvinnliga yrkesgrenarna representeras på ett rätt tillfredsställande sätt i det nu föreliggande förslaget till yrkes-husmodersskolor. Regeringen har i allt väsentligt fastslagit Socialstyrelsens förslag och av riksdagen begärt ett förslagsanslag av 50,000 kr. till upprättande av dylika skolor.

I ett avseende avviker den kungl. propositionen från Socialstyrelsens förslag i det att den ej ansett sig kunna föreslå statsanslag till endags- och specialkurser.

En verkligt rationell utveckling av yrkesutbildning på detta område nöd-

vändiggör givetvis denna typ av kurser, och anser jag att man skulle stanna på halva vägen om ej sådana kurser komme till stånd. Departementschefen har emellertid förordat ett uppskjutande av anslag till vinnande av större erfarenhet om kostnaderna och behovet av dylika kurser, varför man kan hoppas att anslag härtill inom en nära framtid skall kunna erhållas.

I förslaget har upptagits, att varje yrkeshusmodersskola skall skötas av en särskild styrelse, i vilken minst halva antalet skall utgöras av på orten bosatta,

för denna verksamhet intresserade kvinnor. Om riksdagen, som man väl får hoppas, behjärtar de krav som här framställts och beviljar ovannämnda anslag, så gäller det för husmödrarna att söka utnyttja den erbjudna möjligheten att söka få fram en verkligt rationell och tidsenlig utbildning, som i sin tur kan bidra till höjandet av det husmoderliga arbetets anseende och återställa det till dess ursprungliga betydelse för samhället.

KERSTIN HESSELGREN.

Ur manlighetens synvinkel.

Bland vissa i press och litteratur förekommande Observera!, med stort O, är häntydningen på ett feministens utvecklingsförlopp mellan revolten och tillbaka till naturen mycket senterad som ovederläggig. "Feministen, som löpt linan ut," stannar lugn och lycksalig, likt en stormdriven sjöman, i den hamn det goda äktenskapet erbjuder, vilken förankring, även för den främsta kvinnliga elitbegåvning, är och blir den enda naturliga utvecklingslinjen, som därför också skänker väsendet ro.

Beatrice Zades Caroline, ett kvinnoöde från romantikens dagar, blev som bekant på sin tid kritiserad av en av våra estetiskt främsta manliga pennor, som ganska ampert fränkände författarinnan kvalifikationerna för historiskt-biografiskt författarskap. "Över huvud" — säger kritikern

— "är författarinnan alltför genomträngd av den moderna emanciperade damens medlidsamma överläghenskänsla gent emot äldre tider för att kunna se objektivt och psykologiskt på historiska ting". — — "Carolines existens, sedan hon blivit lycklig i äktenskapet med en kraftfull och överlägsen man, skiljer sig inte från helt vanliga borgerliga giftermål, och alla de geniala skriftstäl-larmanererna äro som försvunna. Denna utveckling innehåller något att fundera på för feministerna".

Man kunde vara så djärv att förvandla den först anförda satsen så här: Över huvud är kritikern alltför genomträngd av en klassisk bildnings medlidsamma överläghenskänsla gent emot det pulserande nutidslivet för att kunna se objektivt och psykologiskt på vår tids kvinnor. Och vad den sist anförda

satsen beträffar, ger den inte något att fundera över. Feministerna veta förut vilka tankekedjor, som binda herrar antagonister. Tankar, som redan fått ordens form tusen och en gånger, anstränga sannerligen inte någon feminists fattningsgåvor. På många språk har feministen hört förklaras, att kvinnans flykt mot någon andlig horisont inte är annat än självbedrägeri, ett fantasisurrogat för något reallt, som hon gått miste om i livet. Och i och med detsamma, som det för henne enda betydande reala — mannen, kärleken — möter henne, slocknar hennes artificiella begeistring för objektiva mål.

Att Caroline, efter först husligt prövande och sedan stormuppfyllda tiotal av år, med rätt medtagna krafter och med en smärtande sorg över förlusten av sitt barn, efter sitt giftermål med Schelling inte just låter höra av sig under den korta tid som återstår henne bevisar intet av vad den svenske kritikern vill ha fram. Intill det sista — före som efter sitt giftermål med Schelling — är hon den i sitt förhållande till människor outömligt givande, med geniets strålgans omkring sig.

Det är emellertid ett århundrade mellan Caroline och den emanciperade damen från i dag. Och vad för betydelse har icke just detta århundrade för utvecklingen av begreppet att för kvinnan — som för mannen —, med eldhågen och de objektiva vyerna, dåkraften måste sträcka sig utöver det personliga området.

Skulle inte en kvinnlig Werther, sådan som Julie de Lespinasse, vara en omöjlig gengångare för vår tid?

Hon, vars brev sägas ännu i dag droppa av en oupphinnligt skön kärlekssmärta, — i valet mellan en bröstsjuk och en livskraftig älskare, om jag minnes rätt.

En gång litet längre fram, då jämförelser med mera frihet kunna göras mellan det förflutnas kvinnor och vårt nya århundrades, skall det bli skäl nog att mäta den emanciperade damen med nya mått. Denna dam, som i strängt och målmedvetet arbete sett sin ungdom flyga förbi, kommer troligtvis ganska sällan att, som en förbrukad rest av något skört som en gång var till, domna bort i en tung isolerings tristesse, som så många av de genom memoarer kända damerna från nittonde seklet, vilkas hela ungdomstid ofta var en sammanhängande kult vid vänskapens och nöjets altaren med bagattellen som tempelvakt.

Det måtte vara någonting grundfalskt i den där uppfattningen av äktenskapets förmåga att totalt tillfredsställa undantagskvinnan. Kan man tänka sig, att Emilie Carlén med den nästan outömliga fantasi hon fått i faddergåva skulle kunnat låta detta rika kapital alltjämt ligga obrukat, ifall hennes första äktenskap fortgått? Och varför förmeras och stiger hennes produktion under det andra? Eller kan man å andra sidan föreställa sig att Fredrika Bremer skulle kastat alla sin brinnande andes spörsmål över bord, ifall hon löpt in i den äktenskapliga hamnen? Och den lilla professorskan Beecher-Stowe, hon, som hade make, familj (t. o. m. spädbarn just då) och hushållsbekymmer, — varför underkastade hon sig den djupa intellektuella mödan

att skapa Onkel Tom, varigenom hon eldade en majoritet i två världsdelar till indignation mot slaveriet?

Nästan vilken som helst av en nyare tids kvinnor, som gjort sig ett namn, kan kallas feminist, även om hon ej bär "rösträtt" som sin devis. Märkeskvinnor som att börja med varit likgiltiga för detta krav, på samma gång de kämpat för frigörelse och likställighet för övrigt, ha under sin verksamhets gång vunnit en helt ny syn på tingen. Det lyckliga äktenskapets bromsande inverkan på damen med objektiva livsmål belyses utmärkt genom mrs. Beatrice Webbs "utveckling". Som bekant fortsatte mrs Beatrice Potter efter det av böjelse ingångna giftermålet med Sidney Webb sina socialvetenskapliga undersökningar med om möjligt ökad intensitet och framgång. Världsbekant som hon är, höra hennes föreläsningar vid Londonuniversitetet till de mest besökta, och hennes insikter tas i anspråk inom kungliga kommittéer. Mrs. Webb var från början ingen anhängare av kvinnlig rösträtt, men ju mera hennes kännedom om samfundslivets olika faser fördjupades, ju tydligare insåg hon sitt misstag. Den 5 november 1906 lät hon i Times föra in ett brev, där hon öppet och modigt tillkännagav sin förändrade ståndpunkt. — I fråga om Rosa Mayreder vilja vi endast påminna, att hennes geniala bok *Zur Kritik der Weiblichkeit* är hennes "lieben Manne zugeeignet", och sitt skriftställarskap deponerar hon inte i någon vindskrubb. — Vi ha också mera närliggande exempel på modern bemärkt

kvinnor i en Köpenhamns-svenska, som inte heller i och med vunnen äktenskapslycka sagt farväl till de objektiva intressen, som förut legat henne om hjärtat.

Är det inte så — eller är det misstag av undertecknad —, att moderna kvinnor, som med öppet visir så att säga riskera liv och blod i kampen för vissa idéer — vi veta alla vilka idéer —, av de flesta manliga kommentatorer gärna tigas ihjäl eller ock malträteras, under det att ett tendenslöst diktarskap eller skriftställerier ganska villigt lyftes upp på gillandets sköld för publiken, för så vitt det är möjligt. — Här kan påminnas om ett historiskt-biografiskt arbete, där böjelsen att se den forna emanciperade damen "en laid" och utan alla ursäkter särdeles påfallande framträder. I "M. och M:me de Staël, en äktenskapshistoria i brev," blir M:me de Staël uteslutande och ohyggligt osympatisk. Raden av älskare är förut så ofta presenterad att den här kan hoppas över, meritlistan blir fyllig i alla fall. Hon gifter sig med Staël för att bli ambassadörsfru. Hon förstör hans karriär genom sin okloka politik. Hon lämnar honom varje gång hans politiska stjärna är i nedgående och återkommer regelbundet var gång lyckan, d. v. s. hans konungs nåd, ler emot honom på nytt. Hon låter honom dö i armod och begär till sist av svenska staten 12,000 kr. i änkepension.

Finns det inte ändå mycket som förmildrar även så mörka drag, som de man, å vissa håll, förlänat M:me Staël?

En fingervisning ges, tror jag, i den lilla indiska sagan om gossen, vilken

på sin moders enträgna böner till guden verkligen växte upp utan spår av passioner och blev en himmelens engel i oskuld och godhet — men dugde till ingenting.

För att nu återkomma till utgångspunkten för dessa iakttagelser får jag blott ge uttryck åt denna övertygelse: en själ, som blivit satt i brand av vilken som helst av muserna, även om hon aldrig förmår finna uttryck för vare sig smärta eller jubel, brinner inte ut förr än ålderdomen eller döden släcker glöden.

METTA GREGER.

Fredrika-Bremer-Förbundets stipendier 1916.

Fredrika-Bremer-Förbundets stipendieinstitution har i dagarna utdelat följande stipendier.

Från Johanna Kempes fond:

500 kr. till med. kand. Nanna Svartz och 400 kr. till med. kand. Sigrid Björkquist.

Evelina Fahnehjelms resestipendium å 500 kr. för lärarinna i språk eller geografi till Marie-Louise Warberg.

Från allmänna stipendiefonden:

Resestipendium å 287 kr. för kvinnlig trädgårdsarkitekt till Ester Claesson (fritt stipendium); 200 kr. till Greta Stengård för kurs vid folkskoleseminarium (fritt stipendium); 325 kr. till fil. kand. Hulda Rutberg för universitetsstudier (Norrbottnens stipendium); 260 kr. till Gerda Kriström för telegrafkurs (Västerbottnens stip.); 200 kr. till Gerda Holmer för kurs vid folkskoleseminarium (Jämtlands stip.); 200 kr. till Axelina Stedenfelt för ordnad kurs i barnavård (Värmlands stip.); 200 kr. till Johanna Margareta Sjölander för kurs vid Umeå semi-

narium (Västernorrlands stip.); 225 kr. till Ester Gunnarsson för ordnad kurs i barnavård (Västmanlands stip.); 250 kr. till Ellen Durling för fortsatt utbildning för skolkökslärarinna (Göteborgs och Bohus läns stip.); 260 kr. till Ebba Bruce för en kurs vid Skara folkskoleseminarium samt 260 kr. till Fanny Schjöler för kurs vid Högre lärarinneseminariet (Skaraborgs läns stipendier); 275 kr. till Torborg Brinkman för kurs vid folkskoleseminarium samt 275 kr. till Ester Lundborg för kurs vid Rimforsa lant-hushållningsskola (Östergötlands stipendier); 400 kr. till Elsa Stenhammar för kurs vid folkskoleseminarium (Örebro läns stip.); 300 kr. till Anna-Greta Norman för fullständig sjukvårdskurs samt 250 kr. till Hebbe Pfeiff-Hagelin för kurs vid Högre konstindustriella skolan (Södermanlands stip.); 600 kr. till Märta Silow för universitetsstudier (Stockholms stads stip.); 325 kr. till Elsa Hollberg för kurs vid Skara folkskoleseminarium (Stockholms läns stip.); 225 kr. till Ester Norén för kurs vid folkskoleseminarium (Gottlands stip.); 260 kr. till Olga Svensson för fullständig sjukvårdskurs (Kalmar läns stip.); 270 kr. till Ingeborg Ericsson för ordnad kurs i barnavård (Kronobergs läns stip.); 225 kr. till Greta von Zweigbergk för universitetsstudier (Blekinge läns stip.); 200 kr. till Emmy Machnow för kurs vid Fredrika-Bremer-Förbundets trädgårdsskola Apelryd, 200 kr. till Gunhild Heyne för telegrafkurs samt 400 kr. till Elsa Bergholtz för barnmorskekurs för utbildande till sjuksköterska (Malmöhus läns stipendier); 260 kr. till Vilma Skog för kurs vid Musikaliska akademien (Kopparbergs läns stip.); 200 kr. till Svea Andersson för fullständig sjukvårdskurs (Uppsala läns stip.); 200 kr. till Göta Sjöberg för kurs vid Rimforsa lant-hushållningsskola (Jönköpings läns stip.); 200 kr. till Signe Åhdahl för kurs vid folkskoleseminarium (Älfsborgs läns stip.); 200 kr. till Clara Thörnqvist för universitetsstudier (Kristianstads läns stip.).

Den kvinnliga polistjänsten i Stockholm 1907—1916.

Den kvinnliga polisinstitutionen har, som man torde erinra sig, för sin tillkomst att tacka en motion, väckt i Stockholms stadsfullmäktige av herr G. H. von Koch i april månad 1907.

Samma år beviljades för anställande av ett försök, huruvida kvinnliga polisbiträden kunde vara till nytta, ett anslag av 5,100 kronor, och i februari 1908 anställdes vid detektivavdelningen det första kvinnliga polisbiträdet i Stockholm. I mars samma år tillkom den första av de två Röda-Korssystrar, som för närvarande äro anställda vid distriktpolisens och i oktober 1910 den andra. År 1909 begär polismästaren i statförslaget för år 1910 ett anslag för att en portvaktslägenhet i omedelbar förbindelse med polisstationen i Jakob skulle kunna apteras till förhørs- och visitationsrum jämte förvaringsrum för kvinnliga anhållna. Ut i samma statförslag uttalar sig polismästaren för att det "för anställande av kvinnliga biträden vid polisen 'anvisade beloppet uppföres i staten' såsom särskilt anslag å 5,100 kronor, då erfarenheten givit vid handen, att polismyndigheten numera icke kan undvara de kvinnliga biträdenas hjälp, utan snarare, då lokalförhållandena det medgiva, anser sig böra hemställa om ökning av dessa biträdens antal. Anordningens karaktär av försöksåtgärd torde alltså hava upphört". Detta år 1909, och anslaget har fortfarande uppförts på extra stat.

Anslaget för lokalens inredning blev beviljat, och portvaktslägenheten är fortfarande platsen för utövandet av den kvinnliga polistjänsten. Från kl. 10 f. m. till kl. 6 e. m. tjänstgör den ena systemen på stationen och från kl. 6 e. m. till kl. 2 f. m. den andra. Kl. 2 på natten vidtager manlig bevakning, då mera kvinnlig arbetskraft icke är disponibel. Icke mindre lokalens beskaffenhet än åtskilliga andra anordningar synas sålunda hava lämnat åtskilligt övrigt att önska.

Då den kommitté, som av stadsfullmäktige i juni 1912 tillsattes för att verkställa en del utredningar och inkomma med vissa förslag, ävenledes hade i uppdrag att uppgöra en plan för den kvinnliga polistjänstens ordnande, hade man tänkt sig, att nu skulle denna från försökstadiet rycka upp till definitiv organisation. Till en sådan uppgjorde ävenledes kommittén, som avgav sitt betänkande uti april 1913, ett förslag, som omfattade såväl personalfrågan — biträdenas antal borde nämligen enligt kommittén höjas från 3 till 6 — som lokal- och lönefrågorna. Men frågan råkade ånyo i dödvatten, då det definitiva ordnandet av polistjänsten i Stockholm tillsvidare uppskjutits, under det en kommitté, som tillsattes den 22 mars 1915, skulle behandla en del därmed sammanhängandespörsmål och göra nya utredningar.

Polismästaren hade emellertid icke

glömt de kvinnliga polisbiträdena och deras behov och ställning. Så uppför han i statförslaget för år 1912 dessa biträden med sammalön som konstapel — «på grund av de stora krav, som måste ställas på de kvinnliga polisbiträdenas utbildning före deras antagande i polistjänst», — och i statförslaget för år 1914 framhåller han, att drätselnämndens första avdelning gjort det uttalande, att den av polismästaren ifrågasatta avlöningen mer än den av lönenämnden förslagna överensstämde med de fordringar, som måste ställas på kvinnligt polisbiträde. Hans förslag till avlöning innebure, att biträdet under en tjänstgöringstid av 25 år, vilken ej gärna kunde inträda före det 30:e året, skulle uppbära sammanlagt kronor 50,300 mot lönenämndens 46,000 och kommitténs 44,500. Ävenledes anmärker han till kommitténs givna skäl för nedsättning av de kvinnliga biträdenas löner, att även dessa kunde ha försörjningsplikt exempelvis gent emot föräldrar, samt att en avsevärd del nattarbete komme att ingå i deras tjänstgöring. Han tillstyrker för övrigt att av kommittén föreslagna tre nya biträden anställas och att lämplig lokal i nya polishuset inredes, så snart förhållandena det medgiva.

Den 15 november 1915 väcka fru Emilia Broomé och fröken Stina Quint med instämmande av fröknarna Anna Lindhagen, Alma Hedin och Bertha Wellin — då ett uppskov med framförandet av den kvinnliga polisens organisationsfråga till definitiv lösning vore «med hänsyn till de svårigheter, under vilka de kvinnliga polisbiträdena f. n. arbeta, synnerligen beklagligt» — inom Stads-

fullmäktige en motion, uti vilken hemställes:

«att det av kommittén av den 10 juni 1912 framlagda förslag ang. organisationen av den kvinnliga polistjänsten måtte såsom en i det väsentliga fristående fråga få oberoende av den senare tillsatta kommitténs utredningar och förslag snarast möjligt föreläggas stadsfullmäktige till avgörande».

Vid behandling av motionen inom stadsfullmäktige har såväl drätselnämndens första avdelning som beredningsutskottet icke funnit skäl föreligga, att nu till behandling upptaga frågan om organisationen av den kvinnliga polistjänsten. Utskottet hade därjämte inhämtat det anledning funnes att förvänta, att förslag av kommittén av den 22 mars 1915 till definitiv lösning av ifrågavarande spörsmål skall under detta år eller senast vid statförslaget för 1917 kunna framläggas för stadsfullmäktige. Första avdelningen hade emellertid tillstyrkt stadsfullmäktige att höja anslaget med 1500 för år för att kunna anställa ytterligare ett biträde. Beredningsutskottet åter har hemställt, att för innevarande år 2,000 kronor skulle ställas till överståthållarämbetets förfogande, givetvis i syfte att ytterligare tvenne biträden skulle för den återstående delen av år 1916 kunna anställas. Vid stadsfullmäktiges sammanträde den 17 april bifölls beredningsutskottets hemställan.

En rymligare och i allo ändamålsenligare lokal har under våren varit under inredning i nya polishuset, tillkommer nu tillräcklig kvinnlig personal och tager man därjämte i betraktande vad som av beredningsutskottet ställts i utsikt

skulle den kvinnliga polistjänstens organisationsfråga vara på god väg att lösas.

Det kan måhända hava sitt intresse att se huru samma fråga utvecklats i vårt närmaste grannland, Norge. Det första kvinnliga polisbiträdet i Kristiania tillsattes år 1911* och blev ordinarie år 1912, då ytterligare 1 på extra stat anställdes. Båda fingo under tre månader genomgå konstapelskolan på samma gång som deras manliga kamrater och avlade samtidigt med dem examen. Nattarbete förekommer uti deras tjänstgöring endast två gånger i veckan och består uti att besöka offentliga nöjeslokaler av andra eller tredje klass, varietéer, biografier o. s. v., giva akt på vilka flickor som besöka dem och föra anteckningar däröver, gå på de sämst kända gatorna och ge akt på vilka kvinnor som trafikera dem, söka komma i samtal med dem, taga dem med sig till stationen, sätta sig i förbindelse med deras föräldrar, söka få dem från gatulivet in i ordnade förhållanden m. m. Till deras arbete hör vidare att hålla förhör med anhållna, verkställa utredningar, uppsätta rapporter, som de få underskriva — allt detta såvitt det gäller kvinnor. Även användas de på liknande sätt, då män äro inblandade, när det gäller att utreda exempelvis förhållandet med barn och brutna äktenskapslöften, otukt mot minderåriga o. s. v. De få transportera sjuka och fattiga kvinnor och barn och föra sådana, som fallit främmande kommuner till last, till deras

* Kvinnlig polis finnes nu utom i Kristiania i Bergen, Kristiansand, Stavanger och Drammen, förmodligen äfven definitivt i Trondhjem. Hos oss finnes utom polissystrarna i Stockholm 1 i Göteborg.

hemorter. Sedan år 1900 föras kvinnor, som anhållits för lösdrivivi och fylleri till särskild lokal, där de hållas under bevakning av vaktkvinnor, något mindre kvalificerade och avlönade än polissystrarna. Kl. 9 f. m. kommer en av dessa senare in på lokalen för att anställa förhör och uppsätta rapporter, som sedan överlämnas till domstolen, och åligger det polissystemet att sedan närvara vid ransakningen. Organisatoriskt sett har sålunda den kvinnliga polistjänsten — tillsvidare — nått en fylligare utveckling i Norge än hos oss.

Under den sista diskussionen uti denna fråga inom stadsfullmäktige kom det, åtminstone efter tidningsreferaten att döma, från ett håll fram något, som allt emellanåt låtit höra sig nämligen, att det skulle företrädesvis vara på prostitutionens avdelningen man skulle finna den ändamålsenligaste användningen för den kvinnliga polisen. Så länge emellertid som hos oss den märkvärdiga, på grundade skäl ofta utdömda kompromissen mellan ordning och oordning, som är reglementeringssystemet, härskar på detta område, torde från kvinno- rörelsens håll en sådan uppfattning icke vinna sympati. — Man må jämföra den kvinnliga polisens nyss antydda arbete i Kristiania i detta avseende med reglementeringssystemets metoder. — Även på det polisiära kvinnliga arbetet uti reglementeringssystemets tjänst torde kunna tillämpas professor J. E. Johansons uttalande om systemet vis-à-vis de kvinnliga läkarna*:

”Den preventiva kontrollen av de

* Reglementeringskommitténs betänkande, del III, sid. 226.

prostituerade kvinnorna framhäver på ett iögonenfallande sätt deras ställning som en köpvara. Den moderna kvinnorörelsen har också vänt sig mot det förakt av människovärdet, som ligger i denna kontroll.

Man har tänkt sig, att det ovärdiga i denna behandling skulle försvinna, om kontrollen utövades av kvinnor, och man har påräknat kvinnorna för detta ändamål. Detta visar emellertid, huru litet man förstått innebörden av den mo-

derna kvinnorörelsen. Det är ju denna rörelse man har att tacka för att kvinnliga läkare någonsin kommit till. Man tänker sig nu möjligheten av att dessa läkare, som framgått ur reaktionen mot kvinnans beroende ställning, skola befinnas villiga att utföra en kontroll, som mer än annat stämplar kvinnan som ett njutningsmedel för mannen“.

Så långt professor Johanson.

Denna samma kvinnorörelse har givit oss polissystrarna. ANNA HÖJER.

Kvinnomöte i Strängnäs 17--18 juni.

Sedan Södermanlands Länsförbund av L. K. P. R. erhållit bemyndigande att anordna Landsföreningens sedvanliga sommarmöte för året och detta möte kommer att äga rum i Strängnäs ovannämnda dagar, får Länsförbundet härmed inbjuda svenska kvinnor som allvarligt intressera sig för kravet på medborgarrätt att bevista detta möte. Mötet är nämligen tillgängligt även för dem, som ännu icke anslutit sig landsorganisationen.

Särskilt hälsa vi medlemmar av Fredrika-Bremer-Förbundet välkomna, i tacksam hägkomst att detta förbund

tagit initiativet till rösträttsarbetet i Sverge och alltfört ägnar det sitt intresse.

Bland talare vid mötet märkas fru Ellen Hagen, dr. Lydia Wahlström, fröken Anna Kleman, fröken Eva Fröberg, fröken Märta Buckt m. fl.

Sångstund anordnas i Domkyrkan.

Ett friluftsmöte ingår också i programmet.

Anmälningar om deltagande i mötet torde jämte mötesavgiften, 1 kr., adresseras till Kvinnomötet, Strängnäs, då logi m. m. i vederbörlig ordning ombesörjes. Anmälningar böra ske före d. 6. juni.

För Södermanlands Länsförbund av
L. K. P. R.

Arbetsutskottet:

Augusta Widebeck,
ordförande,
Strängnäs.

Anna Malm,
Nyköping.

Sigrid Andersson,
Flen.

Kringblick.

Kanadensisk kapplöpning. "Kvinnorösträtten synes svepa in över Canadas tre yngsta provinser med hastigheten av en prairiebrand", skriver *Woman's Journal* i mitten av mars, då den redan haft att berätta om Manitobas seger och kan förkunna att saken är på god väg i Alberta och Saskatchewan. Sedan dess har också de definitiva segerbudskapen kommit från de sistnämnda två provinserna. Härmed har Canada på ett område som med 20,000 kvadratmil (engelska) överstiger det sammanlagda yttinnehållet av Tyska riket, Frankrike, Belgien, Spanien och Storbritannien givit kvinnorna politiskt medborgarskap.

Betecknande för uppfattningen i Englands kolossala kanadensiska "dominion" angående den kvinnliga rösträttens vikt och betydelse är guvernörens i Saskatchewan yttrande i "tron-talet" vid parlamentets hemförlövning efter denna sejour, som avgjort kvinnornas medborgarfråga. "Kommande år", säger han, "skola framför allt karakteriseras av att kvinnornas röster få göra sig gällande i fråga om lagstiftningsprogrammet. Av detta skäl kommer alltid år 1916 att stå som en av milstolparna i vår historia". Och i korta drag skisserar han upp fördelarna av att Saskatchewan på detta tidiga stadium tagit kvinnorna med i arbetet på sin författning och uttalar sin säkra förvissning om att de skola använda sin rösträtt i allvarlig strävan efter att stärka och förbättra lagar och institutioner.

Nyvalen till lagstiftande församlingen inträffa tidigare i Saskatchewan än i Manitoba och Alberta, så det blir väl Saskatchewan — ehuru sist i ordningen av de tre att besluta i frågan —, som låter de första kanadensiskorna göra bruk i praktiken av sina medborgerliga rättigheter.

På stället marsch. Förenta Staternas energiska rösträttsagitatorer förlora alltjämt icke ett tillfälle att göra sig påmind. Man finner dem även räkna proportionellt och mena att Canada med sina tre nu frigjorda provinser överflyglat U. S. A. med deras tolv röstberättigade stater — plus en med halva rättigheter,

Och detta ger ökad fart åt deras arbete för sin sak.

En "stående" parad är det sista stora företaget. När det demokratiska partiet i juni håller sitt årsmöte i St. Louis, komma demokraternas delegerade, när de begiva sig från Jefferson Hotel till Colliseum, att vandra mellan orörliga led av vitklädda kvinnor, bärande pittoreska gula parasoller, gula armbindlar, gula skärp, mössor och standar. Dagen lång den 14 juni står denna vakt av kvinnor, från varje stat i unionen, längs herrar demokraters väg till och från deras förhandlingslokal.

Samtidigt med demokraternas årsmöte i St. Louis hålla republikanerna sin stora årliga konferens i Chicago och även de få sin uppvaktning. Enligt den uppgjorda planen skola 40,000 kvinnor, samlade från vartenda distrikt i staten Illinois, paradera den dagen. Rösträttsföreningarnas huvudkvarter i Chicago lär redan vara översvämmat av vimplar, armbindlar, dekorationer och annat, som erfordras för att göra "the big parade" så imponerande som möjligt.

Säkerligen blir amerikanskornas "på stället marsch" av stor effekt. Visst är att "på stället vila" ej ingår i deras program.

Tyskt fredsslut. Att kriget inte ens i de krigförande länderna förmå kvinnorna att släppa den alltid lika viktiga frågan om de skola erkännas som med männen jämgoda medborgare i eget land visa de nyheter som nå oss från Tyskland. På en i mars detta år hållen rösträttskongress i Weimar ha Tysklands två stora, genom en principiell skiljaktighet hittills söndrade rösträttsföreningar till vinnande av mera effektivitet i arbetet för det gemensamma målet sammanslutit sig till en enda under namn av *Der Deutsche Reichsverband für Frauenstimmrecht*. Den nya landsorganisationen valde fru Marie Stritt och dr Li Fischer-Eckert till första och andra ordförande — båda välkända även hos oss.

Som eget organ har den nya föreningen övertagit tidskriften *Die Staatsbürgerin*, under fru Adele Schreiber-Kriegers ledning.

Hos engelska fredsvänner under kriget.

II.

För att få ett tvärsnitt av engelska synpunkter försökte jag ju se både åt höger och vänster. Det erbjöds ett egendomligt tillfälle att se fredsstämningen på ett annat plan så att säga. Miss Sylvia Pankhurst, som leder oppositionen i arbetarekretsar, skulle tala vid en gatudemonstration. Anledningen var att en procession anordnats av vänner till miss Nellie Best, en ung flicka, som ådömts sex månaders fängelse för att ha spritt en skrift, däri det påpekades hur illa det var sörjt för invaliderna, som komma hem från kriget. Skriften var i och för sig ej brottslig men ansågs motarbeta rekryteringen. Samlingen skedde vid King's Cross under tillsyn av ett tiotal poliser och av tålmodigt väntande åskådare, betydligt talrikare än deltagarna. Under den långa vägen till Hollowayfängelset tunnade processjonen av till ett knappt hundratal, mest arbetareungdom i synnerligen vårdslösa kläder. Gatpojarna slöto sig till eller knuffade sig in i leden, ur salubodarna i stadens utkanter strömmade kunder och säljare nyfiket till, tävlande i hänfulla tillrop, otroligt smutsiga och trasiga barnungar krälade framför fötterna, jublande över den magra musikkåren, medan demonstranterna höllo sig muntra med marseljäsen och internationalen. Poliserna traskade med under gemytligt samspråk.

Vid fängelsemuren restes de improviserade standaren, den medförda talarstolen fälldes upp och miss Pankhurst

höll ett ljungande tal mot regeringen. Hon är tydligen favorit, och när hon härmade premiärministerns undanflykter vid hennes besök för att klaga över livsmedelsbeskattningen, som träffar så ojämnt, njöt ordningsmakten lika mycket som publiken. Allt emellanåt rundgade taktfasta hurrarop ämnade åt fången därinne. En främling imponeras ju av att sådana demonstrationer äro tillåtna mitt under brinnande krig och tycker att England fortfarande är ytttrandefrihetens land. Men ack, förklaringen är, att det gäller bara sålänge en opinion är allt för obetydlig eller, å andra sidan, om den vuxit sig så stark, att myndigheterna ej våga undertrycka den. Men på mellanstadiet får en oppositionsrörelse alltid känna regeringens tunga hand.

I skarp kontrast mot denna bild stod det högtidliga intrycket av en parlamentssession, som vi lyckades få åhöra. Det är minsann ej lätt att få tillträde till damernas läktare i House of Commons, alltsedan suffragettskräckens dagar har kontrollen skärpts ytterligare. Efter noggrann inregistrering anvisades vi platser bland de elegant klädda societetsdamerna och kunde genom det täta, förgyllda gallret få en ofullständig överblick av det heliga rummet. Debatten rörde sig om ett aktuellt ämne, konskription. En talare ansåg, att Lord Derby misslett de gifta män, som anmält sig som frivilliga mot löfte att hela reserven av ogifta män först skulle in-

kallas. Det är ett segslitet problem, som under senaste tid framkallat massdemonstrationer i Hyde Park. Men den bekanta engelska parlamentshumorn förnekar sig ej ens i dessa allvarliga tider, och herrarna hade ofta roligt. Vi skulle så gärna velat skratta med, men de hotfulla anslagen om tystnad skrämde oss — för att inte tala om den imponerande gentleman, som hade ett faderligt öga på oss. Förkrossande värdig i sin diskreta, men oklanderligt eleganta redingote, följde han med välvillig uppmärksamhet diskussionen, och vi vågade aldrig sentera vitsarna utan att skela till hans slättrakade fysiologi efter ett gillande småleende och en glimt genom den guldbågade pincenéen. Så snart skymningen bröt in, drog han omsorgsfullt ned den mörka rullgardinen för det lilla målade fönstret till skydd mot blodtörstiga Zeppelinare, men nere i den väldiga parlamentssalen fingo de otaliga ljusen stråla ut genom höga obetäckta fönster, landets fäder trotsade faran. Här hade kort förut den uppseendeväckande fredsdebatten ägt rum, då mr Philip Snowden, understödd av flera kolleger, bestämt uppmanat regeringen att undersöka möjligheterna för fredsunderhandlingar, vilket ledde till högpatriotiska protester från krigsentusiasterna.

En modifierad krigsidealisering fick uttryck vid ett massmöte arrangerat av en nybildad liga: "Fight for right". Ledaren, den före kriget som utpräglad fredsvän kände lord Bryce, är en av krigets desillusioner. Han ville dock endast försvara det krig, som fördes för något högre än och utom det egna

landet, i detta fall Belgiens befrielse och folkrättens seger. Och detta motiv är genomgående för de bildade klassernas resonemang och framkastas lika trovärdigt och lika automatiskt som någon annan folksuggestion.

En liten episod under det nyssnämnda mötet är ytterst belysande för suffragetternas vakenhet och påpasslighet. Så fort ordet förklarats fritt, reste sig en ung flicka och frågade stillsamt, om ej inledaren trodde att det skulle just ur folkrättens synpunkt vara oundgängligt och klokt att ge kvinnorna rösträtt, då detta vore en tillämpning av principen om allas lika rättigheter. Lord Bryce såg besvärad ut och blev svaret skyldig. Men ett sådant begärdes ej håller, det var bara ett tillfälle att göra sig påmint, som de engelska rösträttskvinnorna ej försumma.

Om London för övrigt är sig likt? Ja, ytligt sett förefaller befolkningen märkvärdigt oberörd. På jättehotellet vältrar en outsinlig ström av resande, dess 1200 sovrum äro ständigt upptagna. Fullt av militär visserligen, men den gör ej mycket väsen av sig. Litet omväxling bland khakiuniformerna äro högländarna i sina lustiga skotska kjo-lar med det nyinförda lilla förskinnet i khakifärg. Åsynen av de bara knäna kommer en att frysa bara vid tanken på skyttegravar. I läckra skrivrum och salonger trotsa damerna i tunna siden- och chiffontoalletter det sjudubbla engelska draget och studera med djupaste intresse alla dessa underhaltiga illustrerade magasin, och i den väldiga kupolhallen njuta de sitt five-oclock-tea med "bright music" till.

Hela det gigantiska etablissementet, som är en skapelse av kriget, skötes av kvinnor, och maskineriet fungerar nästan automatiskt. I frukostrummet, där 400 gäster serveras åt gången av små svartklädda missar, råder ingen smör- eller köttnöd, och av krigsbröd syns ej skymten. Aptiten tycks inte alls lida av lekturen, morgontidningens hårresande skildringar av hungersnöden i Tyskland. Men om man växlar några ord med en granne, blir det alltid om kriget och dess offer. Bitterheten mot fienden, som ej "spelar ärligt", har tydligen vuxit oerhört sedan krigets början. Bildade personer, som haft talrika vänner i fiendelandet, tala utan översvallande entusiasm men med orubblig övertygelse om nödvändigheten att föra det "påtvungade" kriget till slut. Och dock synes dem en ömsesidig utnötning fram på sommaren antaglig. Vetenskapsmän, som beklaga att det kulturella utbytet avstannat, talade sansat om orimligheten av en fullständig bojkott efter kriget, förrän landet självt lärt sig producera för eget behov, men principen att bli oberoende av ett antipatiskt stämt grannland syntes dem riktig.

Vår studietid tog slut, och alla formaliteter för en avresa måste genomgås. Spänningen var på sin höjdpunkt, ty efter anmälan på Permit Office förespeglade man oss en husundersökning, men endast några polisförhörningar i telefon för kontroll av våra uppgifter följde. I viss mån besvikna över den ringa betydelse man måtte ha tillagt vårt besök, vänta vi oss dock större

svårigheter vid tullviseringen i Newcastle än vid ankomsten. Men för de oöverskådliga massor av resgods, som staplades upp i ett öppet skjul vid hamnen, fanns blott en ung officer, och vad kunde han göra annat än trohjärtat se en i ögonen och fråga: "No correspondence, sure?" Jag kunde också med gott samvete neka, ty jag räknade inte med två kopior av svenska brev från British Museum, som jag höll i handen. På poliskontoret, där jag något affekterat uttryckte mitt bekymmer att förlora dem, rådde man mig mera välmoment än klokt att stoppa dem i fickan. Åter visade kroppsvisitationen, att personalen ännu ej hunnit tillägna sig en tillbörlig brutalitet, och efter ett par timmars väntan i en lång kö av frystande och hungriga passagerare är den sista skärselden vid passkontrollen äntligen passerad och vägen fri.

När landgången överskrides kommer avpsänningen, och sjögången gör en så apatisk, att man inte ens orkar glädja sig åt möjligheten att göra anteckningar, vilket man förut ej velat riskera. En liten ljuspunkt i det omtöcknade tillstånd, vari rullningen försatte mig, var ett glatt igenkännande av den ytterst farliga lektyr, som jag vid utresan icke vågat föra i land, nämligen rapporten från kvinnornas fredskongress i Haag. Jag hade före landningen stuckit in den i salongens bokskåp, och nu återfann jag den — i händerna på en ung man! Mätte den väcka upproriska tankar hos många passagerare, som glömt förse sig med nyaste krigslitteratur!

N. S.

Klubbar för arbeterskor i utlandet.

Bland de många uppgifter, som industrialismens framträdande och utbredning givit samhället, är tillgodoseendet av den arbetande klassens icke endast materiella utan också kulturella livsbehov av största betydelse. Inseende fördelarna av att äga en frisk samt andligt och moraliskt högstående arbetarkår och i avsikt att motverka de skadliga följderna av det stillasittande mekaniska och ofta förslöande fabriksarbetet ha redan flera industriidkare i utlandet grundat inom själva fabriksområdena stora samlingshus, där arbetarna kunna tillbringa sin fritid. I rymliga lokaler med gymnastiksal, simhallar, biblioteksrum o. s. v. kunna dessa erhålla rekreation efter dagens mödor eller genom att deltaga i särskilda kurser inhämta kunskaper på olika områden. Så beredes t. ex. de unga fabriksflickorna tillfälle att lära sig matlagning, tvätt, strykning m. m.

Men tyvärr höra dessa anordningar till sällsyntheterna; särskilt i de stora städerna är den ställning, vari fabriksflickorna befinna sig, långtifrån god. Vanligen är det dåliga hemförhållanden, trångbodhet och fattigdom, som driva dem att söka sin förströelse utomhus, antingen på gator eller i nöjeslokaler, där farorna äro många för de ensamstående och ofta mycket unga flickorna.

Dessa missförhållanden ha föranlett föreningar och enskilda initiativtagare i olika länder att ingripa för att få till stånd en förbättring i det sätt varpå arbeterskorna, särskilt fabriksflickorna,

tillbringa sin lediga tid*. Man har tänkt, att om den enskilda arbeterskan redan vid unga år, innan fabrikslivets ansträngningar hunnit förslöa henne, lärt sig att använda sin fritid till läsning och förädlande nöjen, om henne bibringats kunskaper i frågor berörande det dagliga livet, hon då också skulle vara mindre mottaglig för frestelser samt äga en viss motståndskraft mot dåliga inflytelser utifrån. De företag, som tillkommit i syfte att förbättra arbeterskornas ställning, ha i huvudsak eftersträvat detta mål, ehuru de under olika förhållanden kommit att utvecklas något olika.

Ett för Amerika särskilt utmärkande drag är att man i enlighet med den därstädes rådande principen att skollokaler na böra utnyttjas i högre grad än t. ex. hos oss är fallet, upplåtit dessa för aftonklubbar. Sådana finnas till stort antal för män och kvinnor i alla åldrar, och under den korta tid, cirka 10 år, som de varit i verksamhet, har deras antal varit i ständig tillväxt. I dessa klubbar kan vem som helst inskriva sig och varje medlem vinner därmed rättighet att deltaga i de kurser, som anordnas i skolämnen, husliga sysslor och handarbeten. Behovet av lektyr i läsesalarna tillgodoses av de allmänna biblioteken, vilka kringsända vandringsbibliotek till klubbarna. De sällskap, vilka

* Vi påminna om de förträffliga företag i denna väg, som sett dagen hos oss; vad som exempelvis utträttats i samband med "Hem för arbeterskor" i Stockholm och nu senast genom Birkagården. Red.

stå i spetsen för dessa klubbar, ha emellertid icke förlorat ur sikte behovet av att bereda de arbetande tillfälle till oskyldiga nöjen. Som särskilt anmärkningsvärt kan nämnas, att i klubbarna för arbeterskor regelbundet anordnats danslektioner och att flickorna en gång i veckan ha rätt att inbjuda ynglingar från närmast liggande klubb till dansafton.

Medan de amerikanska klubbarna till en del erhålla understöd från stadsmyndigheternas sida, upprätthållas de engelska nästan undantagslöst genom enskild offervillighet. Antingen är det då privatpersoner, som sammanslutit sig för att verka bland arbeterskorna, eller är det medlemmar av de s. k. settlementen, vilka uppträffat även denna verksamhet på sitt program. På båda hållen företages arbetet i det stora hela enligt samma principer och metoder. De sålunda bildade klubbarna ha redan vuxit till stora företag, där medlemsantalet i en enda av de större kan stiga ända till 500 personer. De aktivt verksamma medlemmarna utgöras i de flesta fall av frivilliga unga damer; endast undantagsvis händer det att föreståndarinnorna äro avlönade, och sällan uppbäres någon avgift av de besökande.

Samma vidlyftiga program, som utmärker de amerikanska klubbarna, påträffa vi även i de engelska. Vi finna också där kurser i handarbete, matlagning, sång, gymnastik och idrott. Kurserna äro vanligtvis fördelade på olika veckodagar — ty även i England öppenhållas samlingslokalerna hela veckan —, varav följer att varje aktiv medlem har sin bestämda uppgift och bestämda ar-

betsdag. Särskilda anordningar äro också här vidtagna för att behovet av god lektyr måtte tillgodoses. — En synnerligen efterföljansvärd idé är att flere klubbar plägat för sommaren upphyra lokaler på landsbygden, — då det icke varit så lyckligt att någon enskild person gratis upplåtit rum. På dessa ställen kunna arbeterskorna under några veckors tid samla nya krafter i en frisk och vacker omgivning.

Av särskilt intresse kan det vara att erfara hur den hösten 1913 stiftade Kamratklubben för arbeterskor i Kristiania verkar. Kamratklubben grundades och ledes liksom en liknande sammanslutning i Bergen av kvinnliga studenter. Klubblokalen, som vid föreningens grundläggning var inrymd i en enda större sal, öppenhålles 4 gånger i veckan från 7— $1\frac{1}{2}$ 10 e. m. Tillträde till densamma erhåller varje kvinnlig student och arbeterska genom att betala 40 öre i månaden. Dessutom kan en icke medlem vinna tillträde genom att betala 10 öre för besöket. Studenterna ha sina bestämda dejoureringsdagar, då de till ett antal av 5—6 måste närvara. Förutom téservering förekommer intet bestämt program, utan det står envar fritt att bidra på det sätt hon helst önskar till kvällens underhållning. På detta vis hoppas man få till stånd en otvungnare samvaro och större omväxling. Ofta förekomma diskussioner, och för att erhålla lämpliga samtalsämnen har man tillgripit den även i andra länder anlitade utvägen att anskaffa något som vi kunde kalla en frågelåda, en ask, i vilken var och en har rätt att anonymt

framställa en skriftlig fråga, vilken redan under aftonens lopp toges upp till diskussion. I allmänhet försöker man få arbeterskorna att taga så aktiv del som möjligt i vad som förehaves. Emellanåt bjudes på korta populära föredrag i fysiologi, hygien, matlagning, litteraturhistoria o. s. v., eller syssetsätter man sig med sång- och gymnastikövningar. Också här försöker man, så gott de små resurserna medgiva, ihopbringa ett litet bibliotek.

Sådan är i korta drag den plan, enligt vilken de norska studentskorna söka fullfölja sitt mål att få till stånd ett personligt och otvunget förhållande mellan studenter och arbeterskor. Till uppnående härav bidraga säkert i hög grad de utflykter klubben de senaste somrarna plägat företaga till olika delar av landet.

I Tyskland, där välfärdsanordningarna vid en del fabriker nått mycket högt, uppstodo de första klubbarna i sam-

band med hemmen för arbeterskor. Grundläggare av dessa voro några på 90-talet i Berlin bosatta socialt intresserade damer, bland dem Alice Salomon. Deras exempel följdes snart av andra, och isynnerhet visade sig konfessionella sällskap mycket intresserade för saken. Också i de länder, som tidigare omnämnts, ha kyrkliga och liknande föreningar organiserat klubbar bland arbeterskor, men de ha dock måhända icke gjort det i så stor skala som särskilt de katolska föreningarna i Tyskland.

Om således de ovan omtalta klubbarna eller föreningarna för arbeterskor i yttre avseende något skilja sig från varandra, är dock målet för dem alla detsamma: att öppna för dem, som icke ha förmånen att äga ett eget hem, en tillflyktsort under fritiden, där de finna hemtrevnad, bildande förströelser och tillfälle till undervisning.

(Ur Samtid.)

Är rösträtten den nyckel som för kvinnan skall öppna portarna till frihetens rike?

Denna fråga trängde sig osökt på under tecknad vid genomläsandet av fröken Anna Sondéns artikel i Hertha med anledning av en inbjudan till pristävlan över ämnet: "Kvinnans fostran och bildning för hem, samhälle och fosterland". Men innan jag försöker besvara frågan om den politiska rösträttens förmåga i ovannämnda avseende, ber jag få bemöta fröken Sondéns egendomliga

tolkning av några i hennes artikel omnämnda skrivelser till Kungl. Maj:t.

Fröken Sondén skriver nämligen (Hertha s. 193): "Jag tänker närmast på den tvångsuppfostran, känd under benämningen "kvinnlig värnplikt", som spökar såväl i här avhandlade inbjudan till pristävlan som på andra håll, t. ex. i ett par skrivelser till Kungl. Maj:t".

Av dessa skrivelser är den ena inlämnad av styrelserna för olika Moderata Kvinnoförbund och har till syftemål att framhålla önskvärdenheten av att enkla kurser i kvinnlig slöjd och huslig ekonomi genom lag göras obligatoriska och avgiftsfria för rikets alla unga flickor. I samma skrivelse framhålls vidare, att denna s. k. hemvårdskurs på 3 månader (halva tiden anslagen åt undervisning i kvinnlig slöjd, halva tiden åt matlagning) bör meddela kunskap i ett enkelt hems vård och tillika kunna utgöra en förberedande kurs till de husmodersskolor med barnvård, som förordas av två andra skrivelser, vilka inlämnats till Kungl. Maj:t av styrelserna för Skolköklärarynnornas förening och Fackskolan för huslig ekonomi i Uppsala. Då emellertid de båda sistnämnda skrivelserna avse "valfria" husmodersskolor med barnvård, måste fröken Sondén med uttrycket "tvångsuppfostran" i första rummet syfta på de Moderata kvinnoförbundens skrivelse, och då jag i egenkap av ordf. i Moderata Kvinnoförbundet i Stockholm varit med om att sätta mitt namn under bemälda skrivelse, anser jag det som min plikt att med några ord bemöta den mot Moderata Kvinnoförbundet riktade beskyllningen att vilja införa "tvångsuppfostran" för vår kvinnliga ungdom.

Det kan inte vara obekant för fröken Sondén, att undervisning i kvinnlig slöjd och huslig ekonomi redan är obligatorisk för Stockholms stads folkskolor liksom för folkskolorna i rikets övriga större städer, medan på landsbygden och i mindre samhällen den

kvinnliga slöjden ännu inte ingår i skolans undervisningstid utan göres beroende av lärarinnans personliga offervillighet och elevernas goda vilja, och ett allmänt känt faktum är, att endast ett relativt fåtal av landsbygdens kvinnliga ungdom begagnar sig av den undervisning de s. k. flyttande skolköken meddela. Ej heller kan det vara okänt för fröken Sondén, att, medan Kungl. Folkundervisningskommittén i sitt betänkande V förordar skilda yrkesskolor för städernas manliga och kvinnliga ungdom, skriver samma kommitté (V. s. 81) angående fortsättningsskolorna på landsbygden, att dessa "i de allra flesta fall måste bli samskolor", d. v. s. att flickorna få följa en för gossarnas utbildning lämpad undervisningsplan och följaktligen fortfarande i sin skolundervisning sakna kvinnlig slöjd och huslig ekonomi. Genom att i skrivelse till Kungl. Maj:t framhålla önskvärdenheten av att undervisning i kvinnlig slöjd och huslig ekonomi blir obligatorisk för rikets alla unga flickor ha de Moderata Kvinnoförbundens styrelser velat tillförsäkra landsbygdens flickor samt de kvinnliga eleverna vid samskolor och elementarskolor samma förmåner av undervisning i praktiska läroämnen som t. ex. flickorna vid Stockholms folkskolor (samt vid ett flertal elementarskolor) redan äga.

I de Moderata Kvinnoförbundens skrivelse hänsyftas visserligen även på den "kvinnliga värnplikten", men frågan beröres helt flyktigt och endast i avsikt att ytterligare framhålla vikten av den kvinnliga ungdomens fostran till praktisk duglighet, och därför verkar det

väl mycket som överord, när fröken Sondén sätter likhetstecken mellan den av Moderata Kvinnoförbundet förordade hemvårdskursen, omfattande den imponerande tidrymden av 3 månader, och begreppet "tvångsuppfostran".

Om fröken Sondén anser 3 månaders obligatorisk undervisning i kvinnlig slöjd och huslig ekonomi för ett olidligt intrång på kvinnornas individuella utvecklingsmöjligheter, då måste ju fröken Sondén för att vara följdriktig även bryta staven över hela vår obligatoriska folkundervisning, som tvingar på enskilda, för bokliga studier ohågade individer, en mängd kunskaper, som de endast motvilligt taga emot och sedan kanske aldrig få användning för ute i det praktiska livet.

När fröken Sondén skriver (Hertha s. 192): "Vidare anser jag att ett sådant samhälle, ej minst för sin egen skull, bör ge sina medlemmar tillgång till den bästa yrkesutbildning det kan åstadkomma", då tror jag att alla Sverges kvinnor med glädje skola instämma i detta önskemål, och när hon fortsätter (Hertha s. 192): "Nu måste emellertid kvinnorna arbeta vid männens sida ute i världen, och även kvinnorna måste ha medel att existera", då sätter hon fingret just på det mål, som vår moderna samhällsutveckling tvingar de flesta kvinnor att inrikta sin utbildning på, men när fröken Sondén utropar (Hertha s. 192): "Men vad skall man säga om oss kvinnor, när vi själva stirra oss blinda på honsynpunkten?", då undrar man, om fröken Sondén verkligen menar, att vi kvinnor ur vårt liv kunna eliminera bort det fak-

tum, att vi äro skapade till maka och mor. De ogifta kvinnorna ha på flera områden presterat ett ståtligt arbete (fröken Sondén nämner själv allas vår Fredrika Bremer) och just genom sin obundenhet från familjeband kunnat giva sig helt åt det levnadskall, de valt, men detta upphäver inte den naturlag, som predestinerar oss till maka och mor och som i trots av fröken Sondéns påstående av motsatsen tvingar oss att inrikta vår utbildning på tvenne mål, så att vi kunna bliva såväl en framgångsrikt sig själv försörjande kvinna som en dugande hustru.

När ynglingen gjort sitt val av levnadskall, då kan han med friskt mod offra tid, energi och pengar på sin utbildning, ty han vet att allt detta får han en gång i framtiden igen med mer eller mindre hög ränta. Den unga flickan däremot, huru ofta händer det inte, att hon ägnar sin ungdom åt bokliga studier eller åt någon speciell yrkesutbildning för att sedan aldrig tillgödöra sig denna utbildning utan i stället gifta sig och såsom maka och mor möta krav på helt andra kunskaper än dem hon förvärvat sig.

Fröken Sondén tycks emellertid tro, att bara vi kvinnor få politisk rösträtt, skall det gå som en dans att rödja undan alla missförhållanden och då även den pedagogiska svårighet, som uppkommer därav att våra flickor måste fostras med tvenne mål i sikte. Men även om rösträtten skulle dokumentera sig vara en sannskyldig trollstav, som kan locka fram en rikedom av glädjebloster på kvinnornas levnadstig, så misstänker jag dock, att dess

trollmakt inte räcker till för att låta en naturlag försvinna, som Skaparen själv nedlagt i vårt väsende.

Den tid torde emellertid ligga oss närmare än många av oss vilja tro, då det nya maktmedel, som kallas politisk rösträtt, skall läggas i kvinnornas händer. För många blir den helt säkert en hjälp och ett stöd i kampen för höga och ädla ideal, men den stora hopen, genomsnittskvinnorna, skola inte de känna sig besvikna när de märka huru obetydligt deras personliga inflytande därigenom vuxit? Har inte rösträtten för dem blivit den nyckel, som skulle öppna portarna till frihetens rike på vid gavel? Och skola de inte stå

där modfällda och med felslagna förhoppningar, när rösträtten inte förmår mer än kanske vidga litet på den springa, genom vilken de sett sina drömmars lyckoland skymta?

Portarna förbli stängda, men det är inte blott kvinnorna, det är hela mänskligheten, som står därutanför och väntar sedan årtusenden på att bliva insläppt. Och utanför de stängda portarna till längtans och drömmarnas land skall kanske även det rätta svaret kunna givas på frågan: "Är kvinnan mänskiska?" Är hon skapad till att kämpa och lida för att med hoppet som vandringstav finna den väg som leder till sanningen? EBBA VON ECKERMANN.

Notiser från bokvärlden.

Svenskar från förra seklet. Biografiska studier av *Lydia Wahlström*. II. P. A. Norstedt & Söners förlag.

Förf. till *Svenskar från förra seklet* är övertygad att den svenska allmänheten väl behöver bli mer bekant med de historiska grundvalarna för svensk kultur. Hon uttrycker denna uppfattning både i det för båda delarna av *Svenskar från förra seklet* gemensamma företalet och i den resonerande inledningen till Richert-biografien i den nu utkomna. Tillika är hon själv särdeles intresserad av att just i förhållande till den närvarande tiden betrakta vissa svenska kulturpersonligheters liv och gärning. Ur denna dubbla upprinnelse: den populär-pedagogiska avsikten och det personliga aktualitetsintresset har *Svenskar från förra seklet* framgått och blir därav förklarlig som samling.

I den nu utkomna delen har ingen

av uppsatserna samma självständighetsvärde som den om Hans Järta i den förra. Den första av de nu utgivna är ingen biografi utan en konfrontation av vår tid med Geijers politiskt-psykologiska utveckling sådan den framställts av undertecknad. Uppsatsen om Richert lägger till sammandraget av Warburgs biografi en färg av personlig sympati (som Warburg ju ingalunda saknar, fast hans uttryck för den äro mera reserverade), och jämförande sidoblickar till både nutida och med Richert samtida politiker.

Artikeln om Fredrika Bremer har undertiteln "några fakta och synpunkter". Med all rätt har den detta ämnet begränsande namn. Ty den "vidlyftiga bibliografien", varom förf. talar i förordet, är så till vida vilseledande vidlyftig, som förf. föga nyttjat de däri omtalade specialundersökningarna. Av litteraturen om Fredrika Bremer har hon knappast

fullt utnyttjat något mer än den Adlersparre-Leijonhufvudska biografien, den hon väl mycket behandlar som källskrift, samt Mortensens biografi, som hon ur en av de synpunkter som intresserat henne polemiserat mot. Här har hon också begagnat sig av material, som ej var tillgängligt för Mortensen, t. o. m. i någon mån av den under utgivning varande editionen av Fredrika Bremers brev. Den kunskapskatt som föreligger i den enda ännu utgivna delens brevtext och i noternas meddelade fakta och psykologiska strålkastare har likväl endast i några få fall och notisartat lämnat spår i Lydia Wahlströms förut tryckfärdiga skildring. Sådan den är, utgör den emellertid ett värdefullt och givande komplement till Mortensens och Sverker Eks helframställningar av Fredrika Bremer för den stora allmänheten.

Vad som före brevupplagan på senare år utkommit av Fredrika Bremers egna förut okända brev m. m. har förf. med intresse studerat och tillgodogjort sig. Även ur ännu otryckt material (Hartmansdorffska brevsamlingen) har hon hämtat belysande citat.

Allt som allt har nog Lydia Wahlström lyckats i sin önskan att få fram den unga Fredrika Bremer.

HILMA BORELIUS.

Fred. Utgiven av Svenska sektionen av Internationella kvinnokommittén för varaktig fred. Svenska andelsförlaget.

Om kvinnornas freds rörelse nu under kriget är det mängder av människor som ingenting veta, och bland dem, som veta något om den, finns det utan tvivel mer än en, som finner att deras rop på fred endast är

— — — som fläderpipans drill
mot brakket av den åskande orkanen.

Det lilla vackra häftet, som på sitt omslagsblad, inom den fina, blekt blåa linjen, låter ordet Fred i stora, klara typer springa fram mot läsaren, talar verkligen om, att det finns kvinnor som gjort något för att mitt under krigsorkanens bedövande dån och ohyggliga förstörelsearbete bereda väg för den framtidslycka, som ligger i fred på jorden och människorna en god vilje. Det berättas om att mitt under brinnande krig 2,400 kvinnor — tyskor och belgiskor, österrikiskor och italienskor, engelskor och ungerskor, vid sidan av icke krigförande länders kvinnor — sammanträffat till samfälld protest mot kriget och för att uttrycka sitt hopp om och sin tro på att våldsprincipens tillämpning skall försvinna ur världen.

Med andra ord, denna lilla publikation lämnar en historik över tillkomsten och förloppet av Internationella kvinnokongressen i Haag april 1915, återger i sin helhet kongressens beslutade uttalanden och ger vidare i korta karakteristiker konturerna av den nya freds rörelsens ledande personer, Jane Addams, Lida Gustava Heymann, Aletta Jacobs, Chrystal Macmillan, Rosika Schwimmer. Till sist redogör den för det genom en svensk sektion hos oss fortsatta fredsarbetet i direkt anslutning till Haagkongressens resolutioner, och Elin Wägner gör i en slutartikel, Självvrannsakan kallad, upp saldot för kvinnornas skuldkonto ifall de icke väcka och hålla fredsvilja vid liv.

Men som inledning till allt detta har Selma Lagerlöf fogat en djupt gripande bekännelse. I sägnen om Ödekyrkan biktar hon krigseländets härjningar i en diktarsjäl.

E. K—N.

A.-B. Nordiska Kompaniet.

Textilafdelningen Thyra Grafström, Stockholm.

Permanent utställning av färdiga och påbörjade arbeten samt material. Råd vid inredning av våningar m. m.

Undervisning

i Italiensk spets- och annan konstsöm.

Ständigt på lager därtill hörande material:

Svensk, Fransk och Bömisk Spetstråd. Rikhaltigt urval av Spetsmönster.

Husmodersbefattningen

å

Karlstads stads fattigvårdsinrättning

å Klaraborg blir ledig att tillträda den 1 instundande November. Sökande bör vara något van vid sjukvård och i övrigt väl meriterad. Lön 800 kronor samt 2:ne ålders-tillägg à 100 kr. efter 5 och 10 år, ävensom vanliga naturaförmåner. Ansökningar ingi-vas till Karlstads Fattigvårdsstyrelse före 15 Juni.

SPECIALSKOLAN

FÖR

VÄVNING OCH VÄXTFÄRGNING

RIDDAREGATAN 7B. ALLM. TEL. 255 97

Inneh. HEDVIG MAASS.

Kurser i Vävning och Växtfärgning.

Undervisning alla dagar 9,30—7.

PROSPEKT.

Ledig annonsplats!

FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDETS PLATSFÖRMEDLING.

Å platsförmedlingen finnas anmälda lärarinnor,
lektionsgivare, in- och utländska, kontorister,
värdinnor samt hushållsbiträden av olika slag.

Rikst. 27 62 Platsförmedlingen är öppen kl. 12—4. A. T. 48 16

Årgångar av Veckotidningen DAGNY 1908—1913

erhållas mot ett pris av kr. 2:50 för inb. ex., kr. 1:75 för häft. ex. å

FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDETS BYRÅ,
48 Klarabergsgatan, 2 tr.

HEMTREVNAD

Praktisk tidning för hemmet

utgiven av **FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDET**

Redaktör: FANNY EKENSTIERNA.

Utkommer med 40 åttasidiga n:r om året. Prenumerationspris: helt år kr. 1:80, halvår kr 1:—, kvartal kr. 0:10. Prenumeration sker å posten.

Innehåller berättelser och poem, levnadsteckningar, religiösa och etiska uppsatser, artiklar i diverse ämnen samt en rikhaltig praktisk avdelning.

Inbundna årgångar för 1912, 1913, 1914 och 1915 kr. 1:50 pr ex.

ANNONSER FÖR HERTHA

upptagas av

Fröken Ingeborg Bergström.

Rikstel. 97 83 31 ÖSTERMALMSGATAN 31 Rikstel. 97 83

HERTHA

Tidskrift för den svenska kvinnorörelsen, utgiven av Fredrika-Bremer-Förbundet.
Redaktör: Ellen Kleman.

Förbundsmedlemmar erhålla tidskriften till ett pris av kr. 3:50 varvid prenumeration sker direkt genom Fredrika-Bremer-Förbundets byrå, 48 Klarabergsgatan, Stockholm. **Icke-förbundsmedlemmar** prenumerera å närmaste postansalt eller i bokhandel. Pris för postupplaga: $\frac{1}{4}$ år kr. 5:—; $\frac{1}{2}$ år kr. 2:75. — Lösnummer 35 öre. **Redaktion och expedition: 48 Klarabergsgatan II, Stockholm. Redaktionstid: måndagar, onsdagar och fredagar kl. 1—3. Allm. T. 48 50, Riks 27 62. Expeditionen: kl. II—4 varje söckendag. Allm. T. 48 16, Riks 27 62.**

FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDETS SJUKKASSA

för bildade självförsörjande kvinnor.

Expeditionen: *Klarabergsgatan 48 II.*

OBS! Öppen endast tisdagar och fredagar kl. $\frac{1}{2}$ 11— $\frac{1}{2}$ 1. OBS!

FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDETS

===== BYRÅ =====

48 KLARABERGSGATAN 48

Rikstel. 27 62. Allm. tel. 48 16. Upplysningsbyrån Allm. tel. 48 50. Öppen: 11—4
Upplysningar lämnas kostnadsfritt rörande kvinnliga arbetsområden, utbildningskurser, löneförhållanden m. m. För utredningar avgift enligt överenskommelse.

FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDETS

SJUKSKÖTERSKEBYRÅ

25 TUNNELGATAN 25

Rikstelefon 68 98

Tel.-adr.: *Sköterskebyrån.*

Allm. telefon 82 11

Byrån mottager sjukbud hela dagen: pr telefon även nattetid.

Föreståndarinnan träffas säkrast $\frac{1}{2}$ 2— $\frac{1}{2}$ 4.

Innehåll:

Husmodersutbildning. II. Av *Kerstin Hesselgren*.

Ur manlighetens synvinkel. Av *Metta Greger*.

Den kvinnliga polistjänsten i Stockholm 1907—1916. Av
Anna Höjer.

Fredrika-Bremer-Förbundets stipendier 1916.

Kvinnomöte i Strängnäs 17—18 juni.

Kringblick.

Hos engelska fredsvänner under kriget. II. Av *N. S.*

Klubbar för arbeterskor i utlandet.

Är rösträtten den nyckel som för kvinnan skall öppna portarna till frihetens rike? Av *Ebba von Eckermann*.

Notiser från bokvärlden.

Svea Växtmargarin

Husmoderns räddning i dyrtiden, förklaras af kännare vara

lika bra som mejerismör

såväl för bordet som för stekning och bakning

sparar 40 % i hushållet

Ledig annonsplats!